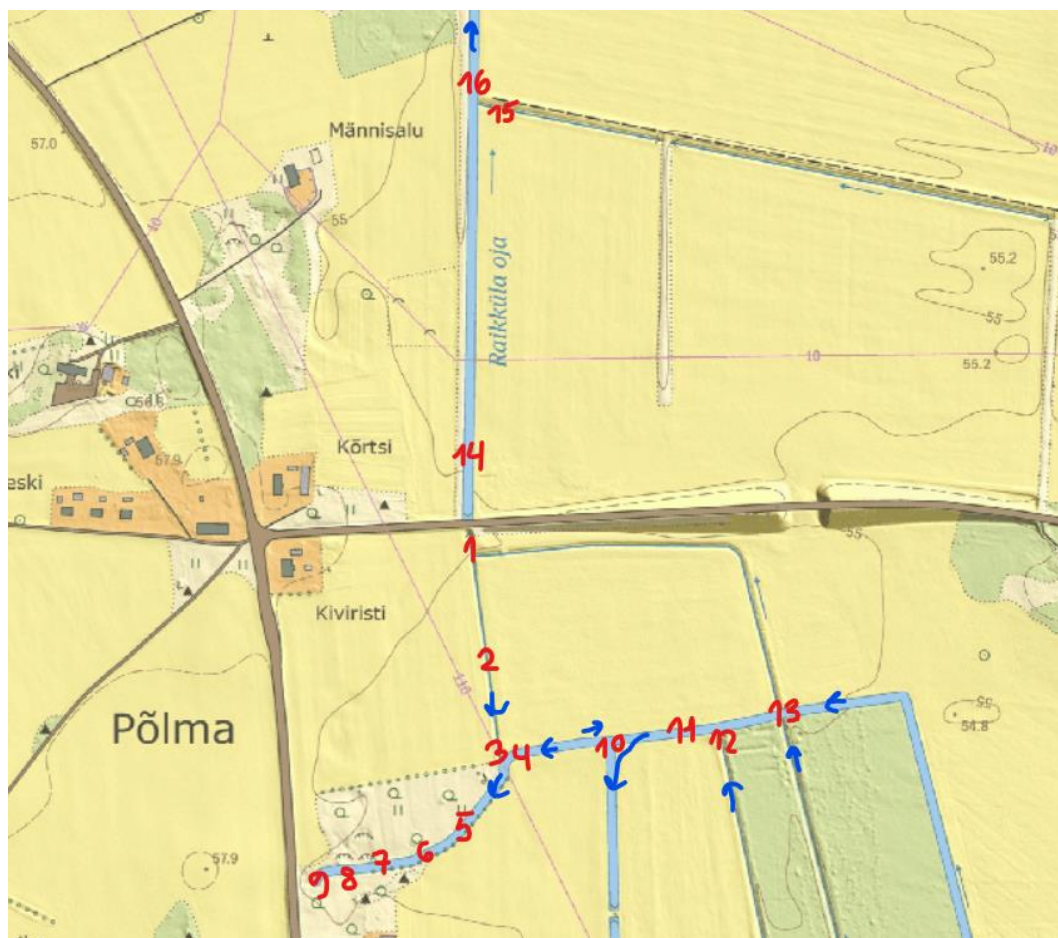


Raikküla oja (VEE1110700) ja Ahtama jõe (VEE1111500) ülemjooksude vaatlus

Vaatluse aeg 30.03.25 ja 11.06.25. Vaatleja Marko Vainu



1. Rail Balticu viadukti pealt tuleva tee all on uus truup ja selle kõrval oleva väiksema umbtee all veel üks. Vesi oli sees, aga truupides ei voolanud vesi kummalgi vaatluskorral kummaski suunas. Vesi oli ka idast tulevas kraavis, aga seal ka seisis mõlemal korral:





2. Siin tundus vesi veel seisvat nii märtsi lõpus kui juuni keskel.

3. Vana, madal ja rohtunud koprapais, millest on soon läbi ja vesi voolas ilma takistusteta lõuna (!) poole:



4. Ida poolt tuleva kraavi põhjas oli mõlemal vaatluskorral tibatilluke nire (vh alla 0,1 l/s), mis voolas lääne poole:



5. Vesi voolas läände:



6. Vana koprapais, mis oli keskelt avatud ning millest voolas vesi läbi, aga tekitas siiski kerget paisutust.

7. Nire voolas paksu kulu vahel lääne poole:



8. Karstioru kõige selgemini eristuv, paljanduva paega neelukoht. Vaatluse ajal vesi enam siiani ei ulatunud. Vesi neeldus sujuvalt ära voolusängi põhjas:



9. Karsti umboru lääneots. Paksult kulu täis. Teepoolses otsas oli mitu madalat lehtrit. Oru tasases põhjaosas oli ka mõni vähema heinaga koht, kus paljandus paerähk:



10. Vesi nirises mõlemal korral ida poole. Seega on punktide 4 ja 10 vahel veelahe. Vaatluse ajal oli kraavi põhjas nende punktide vahel igal pool veidi vett. Liivapõhjaline peavool tuli idast ja pööras lõunasse:





10A. Juunikuise vaatluse ajal märkasid kraavi põhjaserva põhjas turba sees paarikümne cm suurust auku, millest voolas vett välja. Koos veega tuli august välja pruunikaid vetikatompe. Vesi voolas ida poole. See selgitab punktis 10 olevat veevoolu suunda. Kraav ise oli selles kohas õõtsikuline ning selle põhjas kõndida ei saanud. Veelaha ongi enam-vähem allika kohal. Lääne poole, punkti 4 naisev tilluke veehulk imbub välja kraavi põhjas oleva õõtsikulise turba seest:



11. Koprapias, millelt oli märtsi lõpu seisuga keskelt oksti ära võetud, aga paisutas endiselt:



Juuni keskel oli pais uuesti täiskõrguses ning paisutusala selle taga ulatuslikum.

12. Lõunast tulevas kraavis oli vesi, mis tundus ka voolavat, aga seda oli selgelt vähem, kui tuli ida poolt:



13. Nelja kraavi rist. Põhja pool oli tihe koprapais ees. Paisu all oli märtsi lõpus küll veidi vett, aga see seisis. Seega läbi paisu vett märtsis ei tulnud. Juuni keskel oli vett kraaviristis punktis 11 oleva kõrgema koprapaisu tõttu rohkem ja seepärast nirises veidi ka läbi paisu aga vaid ca 0,1 l/s.

Idast ja lõunast tuli märtsis mõlemast korralikult vett. Lõunast võis tulla mõnevõrra rohkem. Idast voolav vesi oli täiesti selge (põhjavesi):







14. Vett oli kraavis palju, aga voolu ei suutnud eristada.

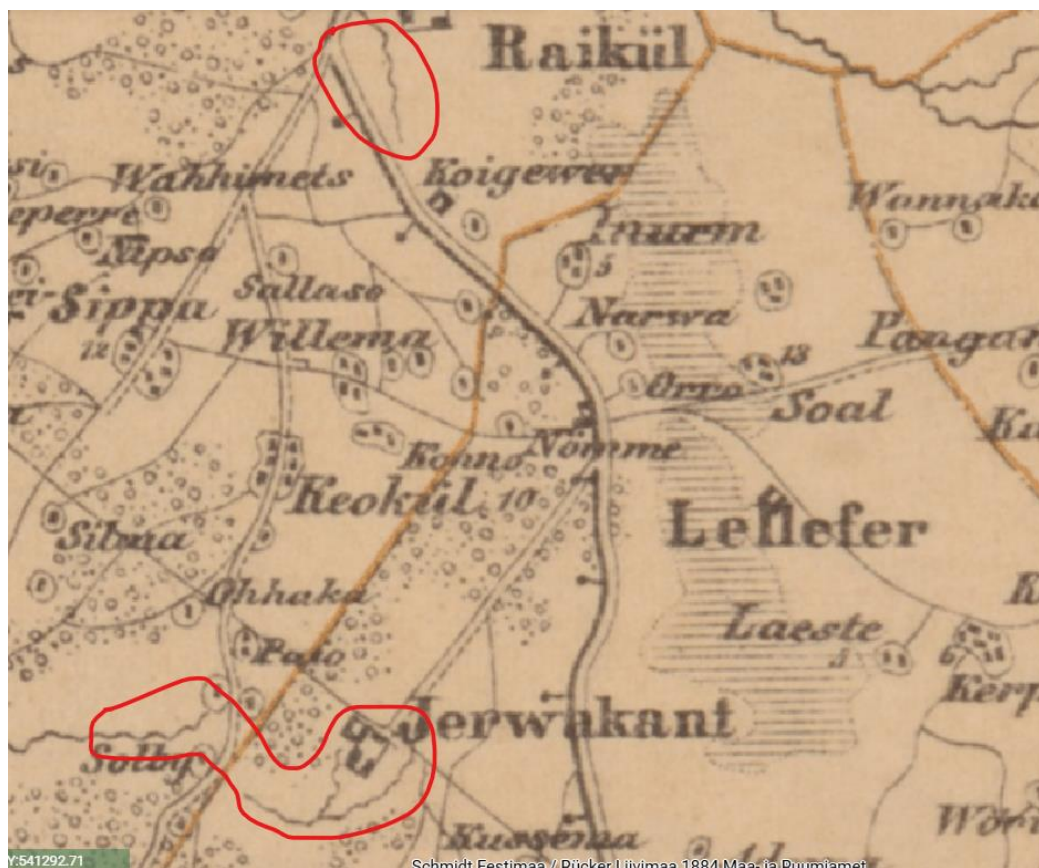
15. Ida poolt tulevast kraavist vesi voolas.

16. Eristatav, aga ikkagi väga aeglane põhjasuunaline veevool algas Raikküla ojas punktist 15 tulevast kraavist allavoolu:

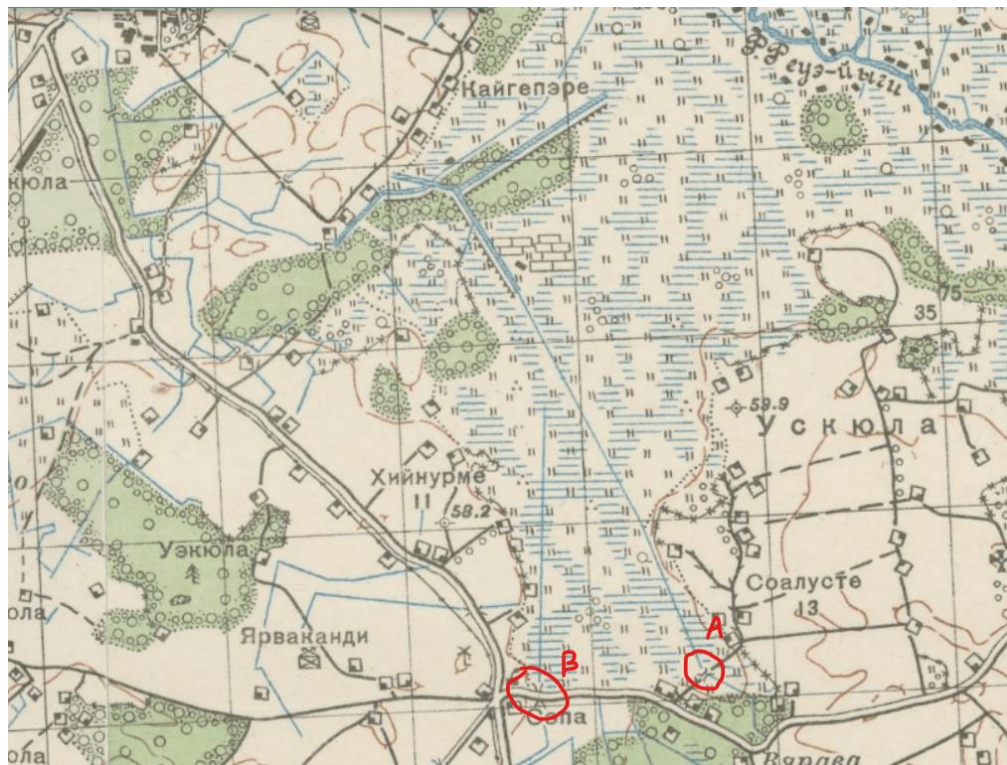


Olukord ajaloolistel kaartidel:

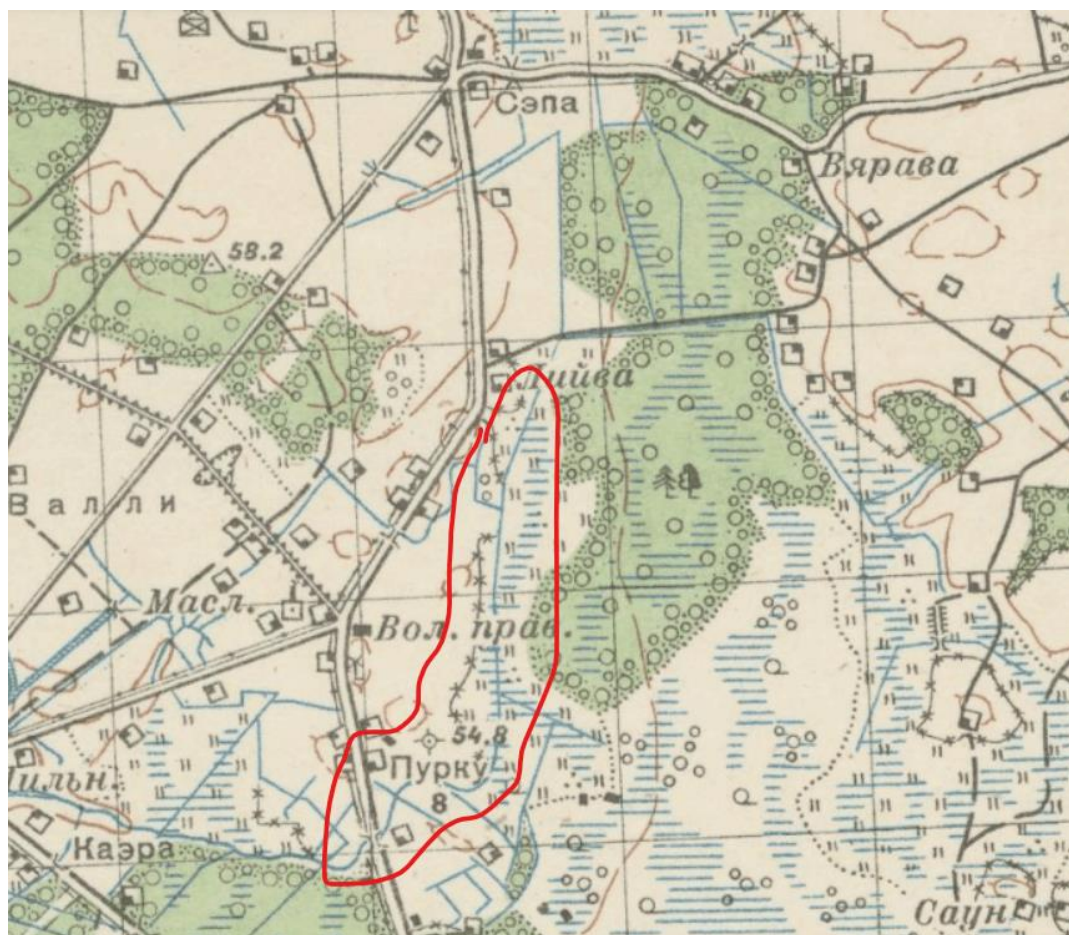
Schmidt's Eestimaa kaardil on nii Raikküla oja kui Ahtama jõe lähteid kujutatud Põlma küla piirkonnast oluliselt kaugemal. Raikküla oja lähe on märgitud Raikkülast kilomeeter lõuna poole ning Ahtama jõe lähe Valli küla piirkonda. Kusjuures Valli küla juurest algav jõe lähtelõik ei ole kaardil ühendatud ülejäänud jõe teljega. Sidus telg algab Keo küla tänapäevase Allika talu juurest:



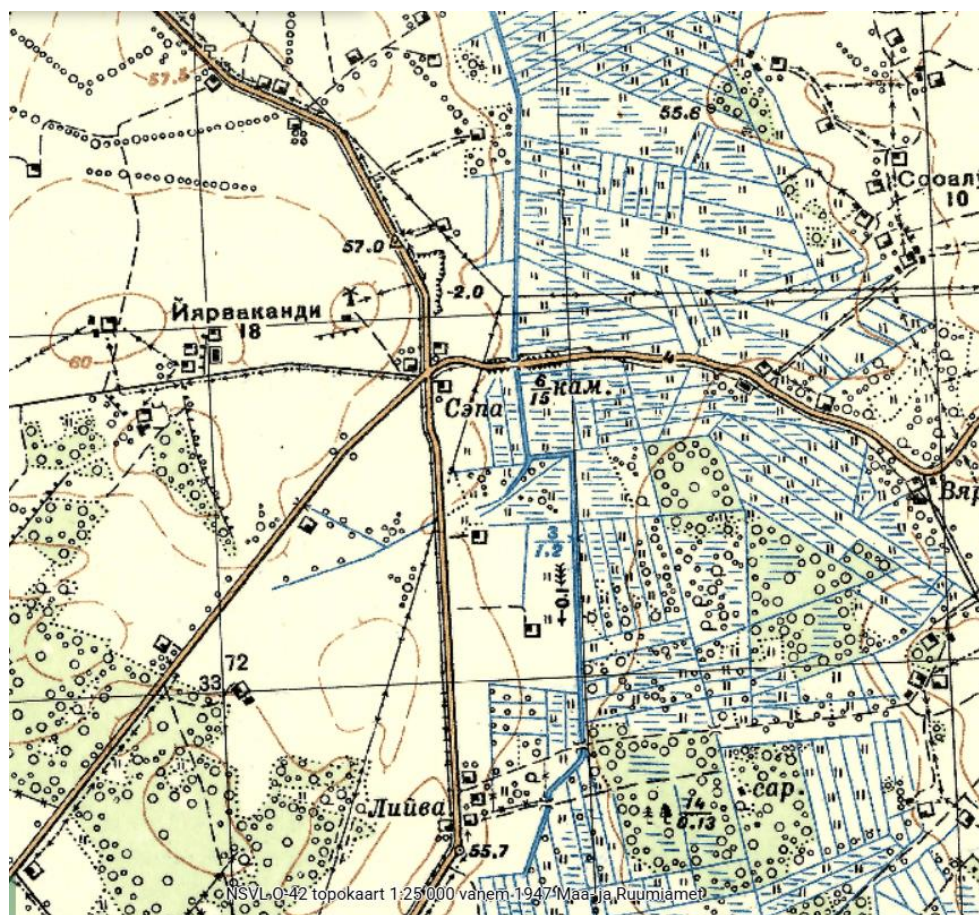
1939. aasta 1:50 000 kaardil on kujutatud praeguse Raikküla telje asukohas sidusat vooluveekogu kuni Kaigepereni. Sealt kulgeb kraav lõuna poole läbi Kaigepere raba, mitte mööda tänapäevast telge. Kraav algab Värava talu juures, kus tänapäeval enam vooluveekogu pole. Kaardil on sellel teljel sild Värava talust põhja pool (A), aga mitte vahetult Värava talu juures. Kaardil on ka teine kraav, mis asub rohkem tänapäevase Raikküla oja telje asukohas. Selle telje peal on ka vaatluspunktis 1 olev sild, aga see telg tundub pigem suubuvat vaatluspunktis 9 olevasse kurisusse:



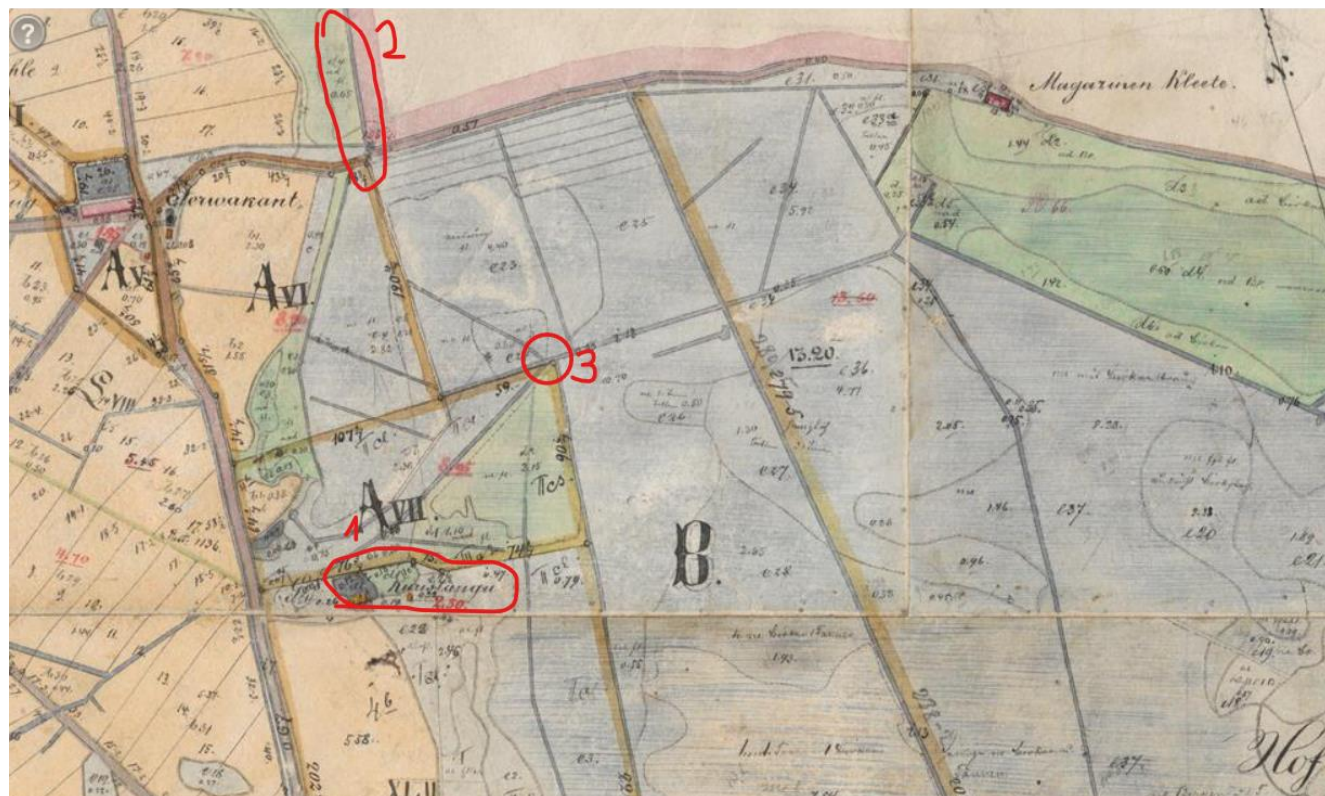
Ahtama jõe algus on samal kaardil kujutatud Purku külast ida pool:



1948. aasta 1:25 000 kaardil on kujutatud juba tänapäevast, kahele poole suunduvat laia kraavi ja selle ümber ülitihedat kraavivõrgustikku:



Mõiskaardil 19. sajandi teisest poolest (EAA.2072.4.37) on kujutatud täpselt samasugust omavahel ühendatud kraavivõrku, nagu tänapäeval. Peal on nii Kuristeaugu talu juures karsti suubuv haru (1), põhja poole mööda Raikküla oja telge kulgev kraav (2), kuia ka lõunasse Ahtama jõe poole viiv pöördekoht (3):



1861. aasta mõisakaardi (EAA.3724.4.64) põhjal võib oletada, et veelahe on olnud Lellapere mõisast lääne pool. Sellel kaardil on kujutatud seda ala läbivana vaid ühte kraavi, mis viib põhja poole paikvaatlusel vaadeldud punkti 13. Seal olevasse Kitsemäe rappa on joonistatud ka ida-läänesuunaline looduslik nire, mis aga millegagi ühendatud pole:



Samal kaardil on kujutatud ka Lellapere mõisast lõuna pool olevat Lellapere allikat:

